

Beeldcoaching

Algemeen

Beeldcoaching (BC) is een methode waarbij door middel van video-opnames gewerkt wordt aan de professionalisering van de (startende) leraar. Naast het begeleiden van leraren is het ook mogelijk om BC in te zetten voor begeleiding van individuele leerlingen of groepjes leerlingen. BC biedt de mogelijkheid om leraren te ondersteunen bij individuele zorgleerlingen en/of groepsproblemen, maar wordt ook veel toegepast bij leraren die zichzelf op een bepaald gebied nog meer willen specialiseren. Ook is het mogelijk om in groepsverband gebruik te maken van BC. Te denken valt aan het invoeren van nieuwe methodes, zelfstandig werken in de school, kringgesprekken, enzovoort.

BC is een efficiënt en stimulerend hulpmiddel om de pedagogische en didactische kwaliteiten van leraren te verhogen. Bij communicatie in het klaslokaal gebeurt zoveel tegelijk dat het met het blote oog niet goed te registreren valt. Gedetailleerd kijken naar communicatie lukt daarom vaak alleen met behulp van een camera. De camera legt objectief vast hoe de docent en de deelnemer(s) met elkaar omgaan, hoe het lokaal is ingericht en op welke wijze de docent lesgeeft. De gemaakte beelden worden vastgelegd en door de leraar en begeleider samen bekeken en besproken. Vanuit beelden komt men namelijk gemakkelijk tot een gesprek, wordt de deelnemer zich bewust van het eigen handelen door zichtbare constatering en de subjectieve waarneming wordt hierdoor verminderd.

Kernpunten Beeldcoaching

Bij BC wordt het beeldmateriaal op drie onderdelen geanalyseerd: interactie, klassenmanagement en didactiek. Er is met name aandacht voor de optimalisering van het pedagogisch klimaat in de groep. De professionalisering van de leraar staat centraal, uitgaande van de relatie, de competentiegevoelens en de autonomie van zowel de kinderen als de onderwijsgevende zelf. De kernpunten hierbij zijn:

- Gerichtheid op en het versterken van geslaagde interacties en interventies (in plaats van het zoeken naar fouten en mislukkingen);
- Gerichtheid op de interactie in samenhang met het klassenmanagement en de didactiek;
- De mogelijkheden die er liggen om het contact tussen leraar en kind te analyseren en te diagnosticeren;
- Samen alternatieven zoeken die haalbaar en direct uitvoerbaar zijn in de praktijk van de klassensituatie;
- De mogelijkheden van de onderwijsgevende en de situatie.

Beeldcoaching in de praktijk

Een BC-cyclus start met een intakegesprek waarin met de deelnemer wordt besproken wat BC inhoudt, wat de afspraken zijn omtrent privacy (van deelnemer en andere betrokkenen) en wordt de begeleidingsvraag van de leraar besproken. Aan de hand van deze vraag worden er afspraken gemaakt over het traject. Normaal gesproken wordt er minimaal drie keer gefilmd, ongeveer 20 minuten per opname. Na elke opname volgt een feedbackgesprek waarin beelden (die vooraf door de begeleider zijn geanalyseerd en gemonteerd) worden getoond en met de deelnemer worden besproken. In de gesprekken staan voortgang en afstemming over de vervolg sessies centraal.

Het gehele traject vindt plaats op de eigen werkgerelateerde locatie van de deelnemer. Na de begeleiding volgt een afrondingsgesprek met de leraar. De begeleiding is afgerond wanneer de begeleidingsvraag is beantwoord en de beoogde ontwikkeling zichtbaar is op beeld.

Afhankelijk van de progressie kan het voorkomen dat een traject meer dan drie opnames en feedbackgesprekken beslaat. Dit wordt afgestemd met de leidinggevende, met wie ook een evaluatiegesprek kan worden gehouden over het proces.

Privacy

Voor veel mensen is het de eerste keer best spannend om zich op film terug te zien en te horen. Ook het idee dat er iemand kritisch meekijkt als je aan het werk bent, kan even wennen zijn. De ervaring leert echter dat deelnemers hier snel aan wennen en zich niet laten afleiden door het idee dat ze gefilmd worden. Een vertrouwensrelatie met de beeldcoach is van groot belang. De deelnemer wordt geacht kritisch naar zichzelf te kijken (letterlijk) en daarvoor moet deze zich (figuurlijk) bloot durven geven.

Er worden heldere afspraken gemaakt tussen deelnemer, leidinggevende en de beeldcoach over het gebruik van de filmopnamen. Deze zijn en blijven strikt vertrouwelijk en zullen nooit zonder toestemming van de deelnemer worden vertoond aan anderen, ook niet aan een leidinggevende. De beelden worden slechts gebruikt voor de persoonlijke begeleiding van de deelnemer, tenzij hierover andere afspraken worden gemaakt (bijvoorbeeld als de deelnemer het wenselijk vindt om bepaalde fragmenten binnen het eigen team of aan de leidinggevende te laten tonen in het kader van een breder professionaliseringsproces).

Het maken van de filmopnamen in een groep met kinderen gebeurt met toestemming van de verantwoordelijke leidinggevende. Afspraken over privacy van leerlingen gelden ook voor opnamen die worden gemaakt in het kader van BC. Wanneer er een traject plaatsvindt met een leerling (of met een leerkracht en een leerling), dan moet er toestemming worden gevraagd aan de betreffende ouders. In dat geval is BC gericht op één leerling in plaats van op de leraar en de interactie met de totale groep. Beelden worden niet zonder toestemming gebruikt voor andere doeleinden dan het betreffende BC-traject.

De school informeert de ouders over het beleid omtrent (doel van) het maken van filmopnamen in een groep. Dit kan bijvoorbeeld via de schoolgids, website of nieuwsbrief.

Het gedragsconvenant

Het is van belang dat in het kader van een BC traject goede onderlinge afspraken worden gemaakt. Afspraken, zowel binnen de organisatie op het gebied van professionaliteit en collegialiteit als in de omgang met derden. Dit gedragsconvenant regelt deze afspraken.

Professioneel handelen

Waardigheid

- De beeldcoach, of diegene die daarvoor in opleiding is, moet in de uitoefening van zijn specialisme de zorgvuldigheid in acht nemen door te handelen naar de inhoud en de geest van dit gedragsconvenant.
- De beeldcoach mag geen misbruik maken van het uit zijn positie voortvloeiende overwicht.

Deskundigheid

- De beeldcoach moet de grenzen van zijn deskundigheid kennen en ernaar handelen.
- De beeldcoach houdt zijn professionele handelen in stand door zich in een supervisie- of intervisielijn te plaatsen.

Vertrouwelijkheid

- De beeldcoach treedt in een vertrouwensrelatie met diegene(n) met wie hij werkt. Daarom is de beeldcoach verplicht tot geheimhouding over datgene wat hem binnen die vertrouwensrelatie ter kennis komt.
- Daaruit vloeit voort dat anderen géén inzage mogen krijgen in het videomateriaal zonder dat de leraar/betrokkene daar toestemming voor heeft gegeven. Een voorbeeld: het thuis of op school monteren van videomateriaal waardoor huisgenoten/teamgenoten inzicht krijgen in de situatie.
- Het feit dat de beeldcoach opleidingssupervisie heeft, moet aan de leraar bekend worden gemaakt. Materialen die in de opleidingssupervisie worden ingebracht zijn vertrouwelijk materiaal. (Weigert de leraar/betrokkene inbreng van de beelden in de opleidingsgroep, maar is er wel een noodzaak voor opleidingssupervisie dan kan de beeldcoach de beelden anoniem inbrengen. Bij te grote bekendheid van de leraar bij leden van de opleidingsgroep kan de beeldcoach een individueel traject aangaan met de opleider).
- Videomateriaal mag niet voor openbare presentaties worden gebruikt zonder schriftelijke toestemming van de degene(n) die prominent (in close-up) in beeld is(zijn) gebracht.
- Het gebruik van materiaal in videoproducties mag alleen na schriftelijke toestemming van betrokkenen.

Verantwoording

- Het ruwe videomateriaal moet in beginsel voor de leraar/betrokkene ter inzage zijn.
- Desgewenst ontvangt de leraar/betrokkene een kopie van de fragmenten die voor de begeleiding zijn gebruikt.

Collegialiteit

- De beeldcoach behoort zijn collega's alle hulp en steun te verlenen die hij met zijn deskundigheid en ervaring kan bieden, om hen in staat te stellen tot een professionele uitoefening van het specialisme overeenkomstig dit gedragsconvenant.

Verticale relaties

Ouders/verzorgers

- Ouders/verzorgers van de school moeten op de hoogte worden gesteld van het feit dat de BC-methode op school wordt gehanteerd en hier middels de schoolgids, de website of de nieuwsbrief aan herinnerd worden.
- Ouders/verzorgers moeten opnames van hun kind(eren) kunnen weigeren door middel van een schriftelijk verzoek.
- Ouders/verzorgers van een individuele leerling die met BC wordt begeleid moeten schriftelijke toestemming geven voor de begeleiding.
- Ouders/verzorgers hebben alleen inzage in beeldmateriaal als de begeleiding zich afspeelt rondom hun kind.

- De opnames die aan de ouders worden getoond, moeten aan de leraar/betrokkene bekend zijn en bij voorkeur samen met de leraar/betrokkene aan de ouders worden getoond.
- De leraar/betrokkene kan weigeren opnames aan ouders beschikbaar te stellen.
- Ouders/verzorgers van andere leerlingen die op de opname voorkomen, hebben niet automatisch recht op inzage in de beelden.

Bevoegd gezag

- De beeldcoach die door het bevoegde gezag om een begeleiding wordt gevraagd, verschaft niet automatisch inzage in het videomateriaal. Daarvoor moet de leraar/betrokkene eerst toestemming geven.
- De beeldcoach gaat geen opdrachten aan die het karakter hebben van een beoordeling.
- De beeldcoach die in opdracht van het bevoegde gezag werkt doet dit zoveel mogelijk in samenspraak en met toestemming van de leraar/betrokkene.

Verstrekken van gegevens aan derden

- Dit mag nooit zonder toestemming van betrokkenen.
- De leraar, ouders en leerlingen boven de 12 jaar hebben recht op verwijdering van, of aanvulling op het videomateriaal indien men kan aantonen dat dit relevant is gezien de situatie.
- De beeldcoach mag gegevens aan derden verstrekken ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek, publicaties, onderwijsdoeleinden voor zover de persoonlijke levenssfeer van diegenen die zijn gefilmd niet wordt geschaad. Daarbij is vooraf schriftelijke toestemming verleend door diegenen - of wettelijke vertegenwoordigers van hen - die op de opnames voorkomen.
- De leraar/betrokkene weet wie de ruwe opnames bekijken.
- Als de opnames gebruikt worden voor een ander doel moet dit met de betrokkene worden besproken.

Bewaren van informatie

- Het ruwe materiaal wordt gewist nadat er een montage is gemaakt, tenzij anders overeengekomen.
- Materiaal wordt binnen 3 maanden vernietigd nadat daar om is gevraagd, tenzij er een aannemelijke reden is dit niet te doen.
- Materiaal kan tot 2 jaar na dato worden bewaard en wordt vervolgens vernietigd, tenzij anders is overeengekomen.
- Materiaal wordt in een af te sluiten kast bewaard.
- Het ruwe materiaal wordt beschouwd als 'persoonlijke aantekeningen' van de beeldcoach.
- De montage is eigendom van de leerkracht/betrokkene.